

בבא מציעא ע"ח

שוכר עליהן או מטען ר"ג א' עד כדי שכרם כשבאתה חבילה לידו עד ארבעים וחמשים זוז שוכר עליהן או מטען. אמר רב נחמן, שוכר עליהם אחרים וכל מה שהוא חייב להם יוסיף לאחרים ויגמרו את המלאכה²⁵⁷. הקשה רבא לרב נחמן ממה ששנינו בברייתא, עד ארבעים וחמשים זוז? אמר לו, מה ששנינו בברייתא זה כשיש בידו משלהם הרבה כדרך האומנים שמקבלים עליהן מלאכה שמביאים את כלי אומנותם לבית בעל הבית²⁵⁸. אבל אם לא, אינו שוכר אלא עד שכרם.

משנה

השוכר חמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה השוכר את החמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה והוליכו בהר ומתה חייב בבקעה, בבקעה והוליכו בהר אפילו שהדרך ישרה אפילו זו עשר מילין וזו עשר מילין²⁵⁹, אם מתה חייב²⁶⁰. השוכר את החמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה, אם החליקה פטור, שבהר היא ראויה להחליק יותר מפני שראש ההר חד ומשופע לצדדים²⁶¹. ואם הוחמה חייב, שהבקעה מעלה הבל מפני שיש הרים סביבה ואין האויר שולט בה. להוליכה בבקעה והוליכה בהר, אם החליקה חייב, ואם הוחמה פטור²⁶². אם הוחמה בעלותה²⁶³ מרגל ההר לראשו חייב²⁶⁴.

השוכר את החמור והבריקה, או שנעשית אנגריא, שנטלוה לעבודת המלך. המשכיר אומר לשוכר, טלנה כמו שהיא סמויה ותלך, שאף מזלך גרם כמו מזלי וטרח וישר אותה בדרכים. ובאנגריא המתן עד שתשוב שאף מזלך גרם ונפסיד

257 רש"י מפרש עד כמה שבעל הבית תופס משכרם. והרא"ש כתב שיש"מ עד כפל משכרם וכן משמע בירושלמי.
258 תוס' הקשו שהוא פשוט וי"ל שהיינו אומרים שהוא אסמכתא ולא קנה, או שפועל אינו נותן אלא לשכור בשוויה ולא כנגד הכל. תוס'.

259 אפילו אם הלך דרך קצרה יותר חייב. תוס'.

260 בגמ' מפרש מה ההבדל בין הרישא שלא מחלק בה בין החלקה להוחמה, והסיפא שמחלק. רש"י.

261 רש"י.

262 תוס' הקשו מדוע הוא פטור למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב הרי היה תחי' בפשיעה לענין החלקה. וי"ל שאינו חייב בתחילתו בפשיעה וסופו באונס אלא באונס שיש לתלות שאם לא היה משנה יתכן שהאונס לא היה בא. כמו בצריפא דארבני שאם היה מצניעם בקרקע לא היו נגנבים. אבל כאן אם היתה בבקעה כ"ש שהיתה מתחממת. וכמו שרבא א' בהמפקיד מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם. ובהניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס, רבה העמיד שנכנס בשעה שאנשים לא נכנסים והקשה אביי הרי תחילתו בפשיעה וסופו באונס. יש לומר שמא אם היה שם היה מוליכם למקום אחר או היה מקיים גם את הארי ואת הדב הבה עבדך. והרי"ף פירש שאביי לשיטתו שא' בהמפקיד בפשע ויצאה לאגם ומתה כדרכה, שאפ' למ"ד פטור חייב משום שההבל של האגם הרגה. ומשמע שלמי שא' תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב הוא גם כשהאונס היה קורה בכל מקרה. תוס'.

263 וברישא י"ל שידועים שלא הוחמה מחמת המעלה מפני שראינו שעלתה בלא טורח ובלי להזיע ואח"כ הוחמה. תוס'.

264 שהמעלה גרמה לה והוא שינה להוליכה בהר. רש"י.

שנינו. מתה או נשברה²⁶⁵, המשכיר חייב למכור את העור והנבילה לכלבים, ולהוסיף מעות ולהעמיד לו חמור, או ישכור לו אחר בדמי הנבילה²⁶⁶.

גמרא

דבי ר' ינאי א' ברישא הבהמה
מתה מחמת אויר
שואלת הגמרא, מה ההבדל בין הרישא שלא מחלקת בין הוחלקה להוחמה, לבין הסיפא שמחלקת? אמרו מבית מדרשו של רבי ינאי, ברישא הבהמה מתה מחמת אויר. לא הוחלקה ולא הוחמה, ומתה מעצמה²⁶⁷. ואומרים שהאויר של ההר או הבקעה הרגה. רבי יוסי בר חנינא אמר, כגון שמתה מחמת עייפות ויגיעה ממשאה. ואם הוליכה בהר יכול לומר לו עייפות המעלה לראש ההר הועיל לה מתחילה. לאחר זמן כשהלכה בדרך החלקה עייפה לה ויגיעה תחת משאה ומתה²⁶⁸. רבה אמר, כגון שהכניסה נחש²⁶⁹. ואם לא היה משנה מדברי בעל הבית לא היתה מתה.

ר' חב"א א' בשם ר"י הרישא היא כר"מ שא' כל רבי חייא בר אבא אמר בשם רבי יוחנן, המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גזלן. הרישא של המשנה היא כרבי מאיר היא שאמר, כל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גזלן. ועמדה ברשותו להתחייב בכל אונסיה. והסיפא של המשנה היא כחכמים. שואלת הגמרא, היכן מצינו שרבי מאיר שאמר שכל המעביר על דעת בעל הבית נקרא גזלן. ואומרת שלכאורה הוא במה ששנינו במשנה במסכת בבא קמא, הנותן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבעו שחור. שחור וצבעו אדום רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו. דמים שצמר לבן נמכר בשוק מפני שקנה על ידי גזלו לשלם כשעת הגזילה. רבי יהודה אומר אם השבח יתר על היציאה. אם השבח הוא יותר מדמי עצים והסממנים²⁷⁰ נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח. ושואלת הגמרא אולי רבי מאיר אומר זאת שם מפני שקנה בשנינו מעשה. ששינהו ממה שהיה ויש מי שאמר ששינוי קונה. אבל בחמור החמור לא נשתנה על ידי השינוי ששינה מדעת

265 שמפסיד את כל שכרו. רש"י.

266 שהרי שיעבד לו חמור זה או יחזור לו שכרו. רש"י.

267 הואיל והשוכר שינה בה המשכיר יכול לומר לו שהיא מתה מחמת האויר שלא היתה רגילה לאויר הר, או לא היתה רגילה באויר בקעה. רש"י. כשידוע שבאותו היום האויר של ההר היה משונה מהבקעה, או להיפך, או שהיה שלג או מטר. ואין רגילות של שינוי אלא מהר לבקעה או מבקעה להר. תוס'.

268 ואם שינה להוליכה בבקעה אע"פ שלא ראינו שמזיעה ולא היה יום חם מאד. י"ל שאם היתה הולכת בהר האויר היה שולט שם ולא תיגע תחת משאה. ובבקעה לא שולט בה האויר. רש"י.

269 ריב"ם הקשה מדוע לפי רבה נקט הר ובקעה. הרי הוא חייב אפילו כשישינה מבקעה לבקעה. אם ידוע שבמקום שאמר לו לא היו נחשים באותו יום, ובבקעה שהלך היו נחשים. ואומר ר"י שרבה לשיטתו שתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב. כמו שמשמע בהשוכר את הפועלים. אבל דוחק לומר שאביי חולק על כל האמוראים שסוברים כרבא שא' מ"ה מה לי הכא מה לי התם. ולכן נראה שמה שישינה אינו נחשב לפשיעה מפני שיכול להזהר שלא תחליק בהר ושלא תתחמם בבקעה. ואביי מודה שבמתה כדרכה פטור. ורבה שתירץ כשהכניסה נחש סובר שלפעמים הנחשים מצויים בבקעה יותר מבהר, ובהר יותר מבבקעה. ולכן נקט הר ובקעה ויתישב היטב אפ' אם תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור. תוס'.

270 ולא כל שכר הצביעה. רש"י.

בעל הבית.

מגבת פורים
ומגבת העיר

אלא אומרת הגמרא שהכוונה לרבי מאיר בדין 'מגבת פורים'.
ששנינו בברייתא, מעות שגובין הגבאים מבני העיר לחלק לעניים
לסעודת פורים יתנו את הכל לעניים בפורים²⁷¹. 'מגבת העיר' לאותה העיר ואין
מדקדקין לומר שדיים בפחות, והמותר יפול לכיס של צדקה. אבל לוקחין הרבה
עגלים בכל המעות, ומה שלא יספיקו לאכול בפורים ימכרו ויפול לכיס של צדקה.
רבי אליעזר אומר מגבת פורים לפורים²⁷², ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה
לסנדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר, דברי רבי יעקב, שאמר משום
ר"מ, שאין לשנות ממה שהתנו מתחילה. ורשב"ג מיקל. שואלת הגמרא, שמא
שם טעמו של רבי מאיר הוא משום שנתנו לו על דעת סעודת פורים, ולא על דעת
דבר אחר²⁷³?

רשב"א או' משם ר"מ הנותן דינר לעני ליקח אלא אומרת הגמרא, הכוונה למה שאמר רבי
מאיר בברייתא ששנינו, רבי שמעון בן אלעזר
לוקח לא יקח בו טלית
אומר משום רבי מאיר, הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק, לא יקח בו טלית. טלית
לא יקח בו חלוק, מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית. שואלת הגמרא, שמא
שם הוא משום שיבואו לחשוך את בעל הבית שהוא נודר ואינו מקיים, ששמעו
שואמר שהוא עומד לקנות טלית לפלוני עני, או שאמר שהוא קנה לו טלית ונמצא
שלא קנה לו. דוחה הגמרא, שיש מכאן ראייה, שאם מפני החשד, היו צריכים
לכתוב בברייתא מפני החשד. וממה שאמרו, מפני שמעביר על דעתו של בעל
הבית, ראייה שהוא משום שמשנים ממה שמי שנתן את המעות אמר לעשות בהם.
וכל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גזול.

הבריקה היא נהוריתא רבא א'
תולעים התלישו רגליה
מבארית הגמרא, הכוונה ב'הבריקה' כאן פירשו
'נהוריתא' היוצאת בשחור העין. רבא אמר 'אבזקת',
תולעים התליעו את רגליה. מביאה הגמרא מעשה באדם שאמר אבזקא במילתא
דמלאכ²⁷⁴. ראיתי עש שאוכל שיראים של אוצר המלך. ואמרו ליה במה 'בטלי
כסף, כלי פשתן, או 'בטלי דהב', בכלי צמר צבועין אדום. יש אומרים שאמר בכלי
כסף והרגוהו, שאין עש אוכל כלי פשתן. ויש שאמרו שאמר בכלי זהב והניחוהו.
רב א' שכר חמור ונעשית אנגריא שאינה
חזרת חייב להעמיד לו חמור
אמר רב לא שנו שאומר לו הרי שלך לפניך אלא
באנגריא חוזרת²⁷⁵. אבל אנגריא שאינה חוזרת

271 דוקא בפורים אסור לשנות, ומגבת העיר היא לצורך סעודת פורים. תוס'.

272 ת"ק מדבר בגבאי שלא ישנה, ור"א אומר שהעני שנתנו לו לצורך הסעודה אינו רשאי לשנות. תוס'.

273 וכיון שלא נתנו על דעת כן מעות נמצאים בחזקת הבעלים, חוץ ממה שיוצאים לסעודת פורים. רש"י.

274 יש שגרסו במולתא, פרוט. ואין נראה מפני שבארמית פרדות נקראות כודנייתא. תוס'.

275 שיכול לעשות את מלאכתו אפ' שיתאחר שבשביל האיחור אינו צריך להעמיד לו אחרכמו שהוא בהבריקה
או נשתתה. תוס'.

הוא כמתה או נשברה. וחייב להעמיד לו חמור. ושמואל אמר, בין אנגריא חוזרת, בין אנגריא שאינה חוזרת. אם ניטלה כשהאנגריא מוליכתה לדרך שהיה רוצה ללכת אומר לו הרי שלך לפניך²⁷⁶. ואם ניטלה שלא בדרך הליכתה חייב להעמיד לו חמור. ומקשה הגמרא ממה ששנינו, השוכר את החמור והבריקה או שנשתתה אומר לו הרי שלך לפניך²⁷⁷. מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור. ולרב לא קשה הסתירה מפני שכאן מדובר באנגריא חוזרת, וכאן באנגריא שאינה חוזרת. אבל לשמואל קשה.

רשב"א או' בדרך הליכתה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו חייב להעמיד לו חמור
ואם תאמר שגם לשמואל לא קשה. כאן שניטלה בדרך הליכתה, כאן שניטלה לא בדרך הליכתה. הרי קשה מהסיפא, רבי שמעון בן אלעזר אומר אם בדרך הליכתה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו חייב להעמיד לו חמור. ומכאן שלתנא קמא אין הבדל בין דרך הליכה לדרך חזרה²⁷⁸.

שמואל יאמר רשב"א אומר כמותי או שכל הברייתא היא דברי רשב"א
עונה הגמרא, ששמואל יאמר שאני סובר כרבי שמעון בן אלעזר. או שנאמר, שהברייתא כולה היא דברי רבי שמעון בן אלעזר. ויש להשלים את החסר ולשנות, השוכר את החמור והבריקה או נשתתית אומר לו הרי שלך לפניך. מתה או שנעשית אנגריא חייב להעמיד לו חמור. במה דברים אמורים שלא ניטלה בדרך הליכתה, אבל ניטלה בדרך הליכתה אומר לו הרי שלך לפניך. דברי ר"ש בן אלעזר, שהיה ר"ש בן אלעזר אומר אם בדרך הילוכה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניך, ואם לא חייב להעמיד לו חמור.

האם אפשר להעמיד את הברייתא כרבי שמעון בן אלעזר, הרי שנינו ברישא, השוכר את החמור והבריקה או שנשתתה אומר לו הרי שלך לפניך. ור"ש בן אלעזר אמר, השוכר את החמור לרכוב עליה והבריקה או שנשתתה חייב להעמיד לו חמור? אמר רבה בר רב הונא, אם שכר את החמור לרכוב עליה, והבריקה או שנשתתה חייב להעמיד לו חמור, שמא תפול תחתיו בגשר או תשליכנו. ואמר רב פפא, אם שכר אותה כדי להביא כלי זכוכית הוא כמו ששכרו כדי לרכוב עליה.

276 שכך דרך אנגריא שנוטל חמורו של זה ובעליה הולך אחריה ונוטל את החמור שפוגע בו ראשון ומחזיר לו את שלו. והשני חוזר אחר חמורו עד שפוגע באחר. ולכן אומר לו הואיל ואף מזלך גרם שכור חמור אחר ולך אחריי עד שיפגע בחמור אחר. רש"י. תוס' הקשו למה שהשוכר ישכטר בהמה אחרת? ור"ח מפרש דרך הליכה, שהאנגריא אינם מחפשים בבתים אלא כשפוגשים בדרך, ויכול לומר לו מזלך גרם שאם היית בבית לא היו לוקחים אותה. שלא בדרך הליכתה, שהם מחפשים בבתים צריך להעמיד לו אחרת ואין לו להתעכב ממלאכתו. ואינו דומה להבריקה או נשתתה. תוס'.

277 שעדיין היא ראויה למשאו.

278 ות"ק שהוא רבים עדיף. תוס'.

